Lukiolaisten eduskuntavaaliohjelma 2027

1 Turvataan nuorten oikeus koulutukseen

Tuoreimman väestöennusteen mukaan lukioikäinen ikäluokka alkaa pienentyä voimakkaasti lähivuosina, ja lasku osuu erityisesti pienille paikkakunnille.

Pelkona on, että näemme lähivuosina hallitsemattoman lukioiden lakkauttamisaallon, sillä kunnilla ei ole velvollisuutta järjestää lukiokoulutusta. Jokaiselle tulee taata lukiokoulutus kuljettavissa olevan matkan päässä.

Lukiolaisten Liiton ratkaisut sivistyksellisten oikeuksien turvaamiseksi:

- **Käynnistetään lukiokoulutuksen visiotyö.** Vision tavoitteena tulee olla kuljettavissa olevan matkan päässä sijaitsevan lukion ja oppivelvollisuuden suorittamisen turvaaminen.
- **Uudistetaan lukiokoulutuksen rahoitusmalli.** Rahoitusmallin tulee olla sellainen, että se takaa kuljettavissa olevan matkan päässä olevan lukion kaikille.
- **Varmistetaan, että jokaisella nuorella on lukio kohtuullisen matkan päässä.** Kuljettavissa olevan matkan päässä sijaitseva lukio tulee varmistaa lainsäädännön tasolla esimerkiksi määrittämällä lukiokoulutukselle alueellinen vähimmäismäärä tai säätämällä kohtuullisesta matkasta lähimpään yleissivistävään toisen asteen koulutukseen.
- **Turvataan koulunkäynnin edellytykset siellä, missä on pakko muuttaa lukion vuoksi.** Oppilaitosten lähelle tulee rakentaa nuorille soveltuvia asuntoloita ja lukiokoulutuksen järjestäjille tulee antaa suositukset etäyhteyksin annettavaan opetukseen.
- **Mahdollistetaan jatkossakin yleissivistävän koulutuksen valinta.** Lukiokoulutusta ja ammatillista koulutusta tulee kehittää omina koulutusmuotoina.

2 Tuetaan nuorten hyvinvointia laadukkaalla lukiokoulutuksella

Lukiokoulutuksen rahoitus ei ole pysynyt nousevien kustannusten perässä, mikä on johtanut monin paikoin ryhmäkokojen kasvuun ja opintotarjonnan kaventumiseen.

Samaan aikaa myös lukiolaisten oppimisen tuen tarve on kasvanut ja hyvinvointi on heikentynyt. Jokaiselle tulee taata laadukas lukiokoulutus.

Lukiolaisten Liiton ratkaisut lukiokoulutuksen laadun vahvistamiseksi:

- **Vahvistetaan lukiokoulutuksen rahoitusta.** Rahoituslaissa säädetty rahoitusleikkuri* tulee poistaa. Rahoituksen tulee kattaa koulutuksesta koituvat kustannukset.
- **Lisätään erityisopettajien määrää.** Säädetään erityisopettajamitoitus, jolla turvataan erityisopettajien riittävä määrä.
- **Otetaan käyttöön valtakunnallinen opiskelijapalautejärjestelmä.** Palautejärjestelmän avulla voidaan tuottaa vertailukelpoista tietoa eri lukioiden kehittämistarpeista.
- **Luodaan lukiokoulutukselle valtakunnalliset laatukriteerit.** Kriteeristöllä huolehditaan siitä, että nuoret saavat laadukasta opetusta lukiossa riippumatta siitä, missä asuu.
- **Varmistetaan, että ryhmäkoot pysyvät kohtuullisina.** Säädetään kohtuullisesta ryhmäkoosta laissa.
- **Siirrytään katsomusaineopetuksessa yhteiseen katsomusaineeseen.** Yhteinen katsomusaine säästää resursseja ja on yksinkertaisin tapa taata yhdenvertainen katsomusaineopetus.

* Vuoden 2013 alusta saakka opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslaissa on ollut pykälä, joka leikkaa lukiokoulutuksen yksikköhinnasta tietyn opiskelijakohtaisen summan.

Summa on tällä hetkellä lähes 1000 euroa. Kun summan kertoo lukiolaisten määrällä, kokonaisleikkaus on vuosittain noin 100 miljoonaa euroa.

SUOMEN LUKIOLAISTEN LIITTO – TULEVAISUUS TEHDÄÄN KOULUTUKSELLA

Lukiolaisten eduskuntavaaliohjelma 2027

3 Tehdään ylioppilastutkintoon pientä pintaremonttia

Ylioppilastutkinnolla on vakiintunut asema suomalaisessa koulutusjärjestelmässä. Vaikka tutkinnon kokeet vastaavat hyvin nykypäivän osaamistarpeita, ylioppilastutkinto kaipaa pientä pintaremonttia.

Tutkinnon nykyinen rakenne on liian kankea ja sisältää liikaa pakollisia kirjoitettavia aineita. Vieraiden kielten kokeista puuttuu edelleen suullinen osio, jota on lupailtu jo vuosikaudet.

Lukiolaisten oikeusturva ei myöskään toteudu parhaalla mahdollisella tavalla oikaisuvaatimusten käsittelyn osalta.

Lukiolaisten Liiton ratkaisut ylioppilastutkinnon kehittämiseksi:

- **Tuodaan ylioppilastutkinnon vieraiden kielten kokeisiin suullista osaamista testaava osio.** Vieraiden kielten puhetaito on nykymaailmassa vähintään yhtä tärkeää kuin luku- ja kirjoitustaito.
- **Lisätään lukiolaisten valinnanvapautta kirjoitettavissa aineissa.** Ideaalimalli olisi sellainen, jossa pakollisia kokeita olisi vain äidinkieli, toinen kieli ja reaalikoe. Muut voisi valita itse.
- **Velvoitetaan Ylioppilastutkintolautakunta (YTL) perustelemaan oikaisuvaatimuksen tulos.** Laissa ylioppilastutkinnosta tulee säätää YTL:n velvoitteesta antaa perustelut kokeen arvioinnin muuttamisesta tai muuttamatta jättämisestä.

4 Taataan sujuva siirtymä korkeakouluun

Suomi tavoittelee korkeakoulutettujen määrän nostoa. Noin 80 prosenttia uusista ylioppilaista hakee välittömästi korkeakoulutukseen, mutta vain noin kolmannes pääsee aloittamaan jatko-opinnot suoraan lukiosta.

Korkeakoulutettujen määrän nosto edellyttää toisen ja korkea-asteen välisen siirtymä-vaiheen sujuvoittamista. Sujuvamman siirtymän myötä nuoret pääsisivät nopeammin kiinni jatko-opintoihin.

Lukiolaisten Liiton ratkaisut sujuvampaan korkeakoulusiirtymään:

- **Lisätään korkeakoulujen aloituspaikkoja erityisesti kasvukeskuksiin ja aloille, joille on kysyntää.** Aloituspaikkojen määrän kasvaessa korkeakoulujen perusrahoitusta tulee nostaa samassa suhteessa.
- **Lievennetään stressiä aiheuttavaa ja taktikointiin ohjaavaa ensikertalais-sääntöä.** Ensikertalaiskiintiötä tulee muuttaa niin, että ensikertalaisuus säilyy ensimmäisen opiskeluvuoden ajan.
- **Vakiinnutetaan avoimen korkeakoulun opintoseteli pysyväksi.** Opintosetelistä tulee tehdä kokeilun päätyttyä selvitys, jonka pohjalta opintoseteli voidaan vakiinnuttaa.
- **Otetaan käyttöön ns. korkeakoulu-kutsunnat.** Nuorille tulee rakentaa valtakunnallinen palvelupolku, jonka avulla ilman opiskelupaikkaa olevat kutsutaan henkilökohtaiseen jatko-opintokeskusteluun.

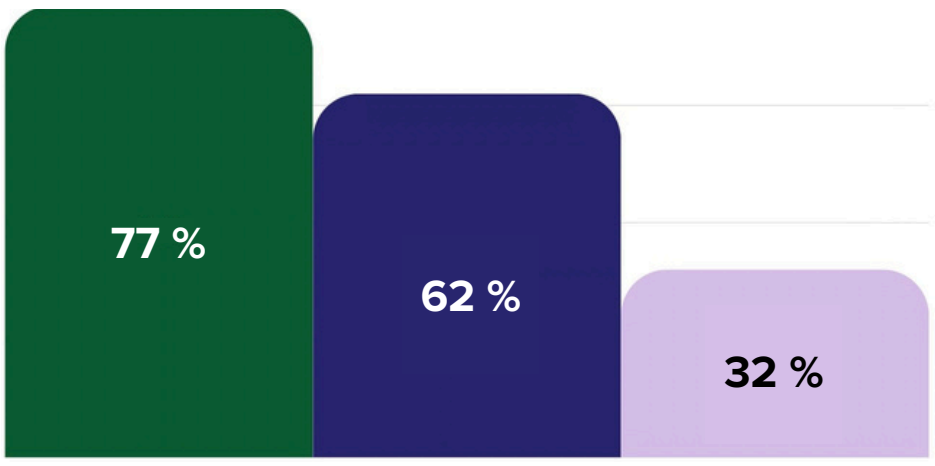

Korkeakoulusiirtymän toteuma (2024)

- korkeakouluun hakeneet ylioppilaat
- korkeakouluun suoraan haluavat ylioppilaat
- korkeakoulussa suoraan lukiosta aloittaneet ylioppilaat

Lähde: Tilastokeskus, Lukiolaisbarometri 2024

SUOMEN LUKIOLAISTEN LIITTO – TULEVAISUUS TEHDÄÄN KOULUTUKSELLA

Lukiolaisten eduskuntavaaliohjelma 2027

5 Pysäytetään lukiolaisten velkaantuminen

On väärin, että osa lukiolaisista joutuu nostamaan opintolainaa oppivelvollisuuden suorittamiseen. Lainaan turvautuminen voi olla ainut vaihtoehto, jos nuori joutuu esimerkiksi muuttamaan toiselle paikkakunnalle opintojen perässä tai jos huoltajalla on huono taloudellinen tilanne.

Tulevaisuudessa ikäluokkien pienentyessä lukioita joudutaan lakkauttamaan, jolloin entistä useampi nuori joutuu muuttamaan, mikä voi lisätä velkaantumista.

Lukiolaisten Liiton ratkaisut velkaantumisen lopettamiseksi:

- **Palautetaan opintoraha indeksiin.** Opintorahan taso tulee pitää mukana elinkustannusten kehityksessä poistamalla sitä koskevat indeksijäädytykset.
- **Korotetaan toisen asteen opiskelijoiden opintorahaa**. Opintorahan enimmäismäärä huoltajansa luona asuvilla tulee nostaa muiden opiskelijoiden kanssa samalle tasolle.
- **Vahvistetaan asumislisää.** Asumislisää tulee saada myös kesäajalta.
- **Korotetaan huoltajien tulorajoja.** Huoltajien tulorajoihin tulee tehdä reilu tasokorotus vastaamaan nykyistä palkkatasoa. Huoltajien tuloilla ei saa olla vaikutusta opintotukeen itsenäisesti asuvilla opiskelijoilla ikään katsomatta.
- **Toteutetaan opiskelijoiden yleistukikokeilu.** Pitkällä aikavälillä opiskelijoiden tuet tulee yhdistää yleiseen sosiaaliturvaan.

6 Panostetaan ennaltaehkäiseviin sosiaali- ja terveyspalveluihin

Opiskeluhuolto on nuorten tärkein sosiaali- ja terveyspalvelu. Monilla hyvinvointialueilla opiskeluhuollon työntekijöitä on liian vähän. Tämän vuoksi palveluihin on jonoa eikä terveystarkastuksia toteuteta ajallaan.

Samalla ammattilaisten voi olla vaikeaa selvittää opiskelijoiden tilannetta kokonaisuutena, sillä henkilöstöllä ei ole aina pääsyä kaikkeen olennaiseen tietoon.

Lukiolaisten Liiton ratkaisut opiskeluhuollon vahvistamiseksi:

- **Parannetaan lukioiden ja opiskeluhuoltopalveluiden välistä tiedonkulkua.** Opiskeluhuoltopalveluissa tulee saada koulutuksen järjestäjältä opiskelijan tuen tarpeen arvioimisen ja tilanteen seuraamisen kannalta välttämättömät tiedot, kuten tiedot poissaoloista ja oppimisen tuesta.
- **Varmistetaan opiskeluhuoltopalveluihin riittävä henkilöstö.** Henkilöstömitoitukset ja -suositukset tulee pystyä täyttämään jokaisella hyvinvointialueella ja kasvaneeseen palvelutarpeeseen pitää vastata.
- **Tehdään oppivelvollisten terveystarkastuksista pakollisia.** Jokaisen lukiolaisen tulee päästä ennaltaehkäisevään terveystarkastukseen terveydenhoitajalle ja lääkärille. Huoltajalla tulee olla velvollisuus valvoa, että oppivelvollinen osallistuu terveystarkastuksiin.

Lukiolaisten opintovelallisten määrä ja keskim. lainamäärä

keskimääräinen lainamäärä, euroa

opintolainaa nostaneet lukiolaiset, ihmistä

Lähde: Tietokanta Kelasto

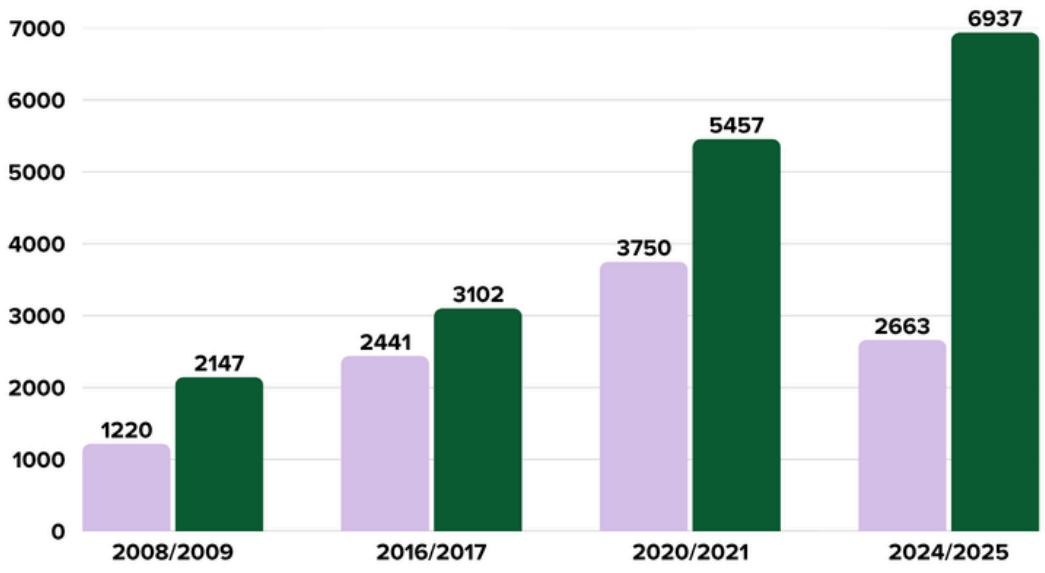

SUOMEN LUKIOLAISTEN LIITTO – TULEVAISUUS TEHDÄÄN KOULUTUKSELLA

Lukiolaisten eduskuntavaaliohjelma 2027

7 Vahvistetaan nuorten osallisuutta ja osallistumista

Nuoret äänestävät ikäluokista vähiten. Jos äänestäminen tulisi tutuksi jo oppivelvollisena, se kannustaisi äänestämään jatkossakin. Lukion sydän on opiskelijakunta, jonka tehtävä on kasvattaa nuoria aktiiviseen kansalaisuuteen.

Nykyisellään niiden toiminta on kuitenkin haastavaa epäselvän laillisen aseman vuoksi. Harrastusten kautta nuoret saavat tukea hyvinvointiinsa ja yhteisöön kuulumisen kokemuksia, minkä vuoksi jokaisen nuoren pitäisi päästä harrastamaan.

Lukiolaisten Liiton ratkaisuja nuorten aktiivisuuden tukemiseksi:

- **Lasketaan äänestysikäraja 15 ikävuoteen kaikissa vaaleissa ja ehdolle asettumisen ikäraja 15 ikävuoteen paikallisvaaleissa.** Lasketaan kansalaisaloitteen allekirjoittamisen ikäraja 15 ikävuoteen ja otetaan käyttöön kansallinen nuorisoaloite.
- **Vahvistetaan lukioiden opiskelijakuntien oikeudellista asemaa.** Lukion opiskelijakunta on tunnustettava yhteisömuotona ja itsenäisenä oikeushenkilönä.
- **Toteutetaan kokeilu toisen asteen opiskelijoille suunnatusta harrastussetelistä.** Setelin voisi käyttää esimerkiksi liikunta-, kulttuuri- tai järjestöharrastukseen. Pidemmällä aikavälillä Harrastamisen Suomen malli tulisi ulottaa toisen asteen opiskelijoille.
- **Perustetaan nuorten hyvinvointi- ja harrastusrahasto,** josta oppilas- ja opiskelijakunnat ja muut kansalaisyhteiskunnan toimijat voivat hakea rahoitusta nuorten omaehtoiseen ja yhteisöllisyyttä vahvistavaan toimintaan.

Lue lisää! lukio.fi

8 Kohennetaan nuorten tulevaisuususkoa

Nuoret ovat joutuneet kasvamaan epävarmuuden aikana. Ekologinen kriisi, pandemiavuodet, nuorisotyöttömyys ja sodat ovat horjuttaneet nuorten uskoa tulevaisuuteen.

Tarvitsemme vaikuttavia toimia maapallomme tulevaisuuden turvaamiseksi, emme juhlapuheita. Politiikassa tulee pitää kiinni ihmisoikeuksista, sukupolvien välisestä oikeudenmukaisuudesta ja sukupuolten välisestä tasa-arvosta.

Lukiolaisten Liiton ratkaisuja nuorten tulevaisuususkon kohentamiseksi:

- **Toimitaan ilmastopolitiikassa esimerkkinä muille maille.** Suomen tulee suojella metsiä ja vesistöjä, vahvistaa hiilinieluja sekä edistää fossiilivapaata energiantuotantoa ja puhtaan teknologian käyttöönottoa. Siirtymä ekologisesti kestävään yhteiskuntaan on toteutettava oikeudenmukaisesti.
- **Lisätään nuorten vaikuttamismahdollisuuksia ilmastopolitiikassa.** Nuorille tulee antaa täysivaltainen edustus YK:n ja EU:n ilmasto- ja ympäristöpolitiikkaan liittyvissä kokouksissa.
- **Tuetaan nuorten työllistymistä.** Nuorille tulee tarjota työtä esimerkiksi kesätyö- ja työllisyysseteleiden avulla. Ohjaamoita tulee olla kattavasti ympäri Suomea ja niiden toiminta ja rahoitus on turvattava lainsäädännöllä.
- **Otetaan käyttöön kolmas juridinen sukupuoli.** Sukupuolen vahvistaminen omalla ilmoituksella tulee mahdollistaa jo ennen täysi-ikäisyyttä.
- **Siirrytään nykyisestä asevelvollisuusjärjestelmästä koko ikäluokkaa yhdenvertaisesti kohtelevaan järjestelmään.** Järjestelmässä kutsuntojen kautta palvelukseen valikoituisi Puolustusvoimien sodan ajan tarpeen ja valmiusvaatimusten edellyttämä määrä motivoituneimpia ja soveltuvimpia yksilöitä sukupuoleen katsomatta.